

CONDICI DE CERCETARE PRENUPTIALĂ ÎN COLECȚIILE MUZEULUI NAȚIONAL DE ETNOGRAFIE ȘI ISTORIE NATURALĂ DIN CHIȘINĂU*

Raisa TABUICĂ, Alexandru MAGOLA

În gândirea tradițională a te căsători însemna a intra în rând cu oamenii, a avea dreptul de participare plenară la viața colectivității botezând, cununând, ctitorind. Secole la rând căsătoria, la fel ca nașterea și decesul, se înregistrau la biserică.

În viața satului tradițional căsătoria fără cununie, adică căsătoria fără ritualul religios, nu era acceptată. Era considerată unul din cele mai mari păcate și ca să evite acest fenomen, moralitatea populară invoca cele mai mari pedepse. În conformitate cu credințele populare, dacă în sat trăiau împreună doi soți necununați, ei erau învinuiți de toate nenorocirile care se abăteau asupra satului.

Taina cununii este una dintre cele șapte taine ale Bisericii creștine, prin care, în urma binecuvântării preotului, se pogoară peste miri harul dumnezeiesc necesar pentru întemeierea unei familii creștine¹. Constituirea familiei prin căsătorie este un eveniment care afectează pentru totdeauna nu numai destinul a două persoane, dar și cel al comunității, și cel al instituției Bisericii, adică „trupul lui Hristos”. După botez, cununia vine să confirme apartenența la lumea creștinătății a celor doi. Cununia trebuia să valideze schimbarea statutului social de celibatari sau văduvi, pe cel al căsătoriților. În timpul cununii, mirii sunt încoronați cu „cununiile”, semnul martirilor și întâmpinați cu imnul mucenicilor, ceea ce înseamnă că ei sunt chemați să depășească egoismul și individualismul omenesc, prin asociere la valorile vieții de comuniune și de solidaritate. Prin harul Tainei cununii, cei doi miri sunt încorporați ca familie în trupul Bisericii.

* Acest studiu a fost publicat în „Buletinul științific” al Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău”, vol 1 (14), serie nouă, Chișinău, 2004, p. 113-128. Apare și în **A.M.E.M.** în urma încheierii unui protocol de colaborare cu Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău, protocol care prevede publicarea simultană în revistele de specialitate ale celor două muzee a unor studii sau materiale demne de interesul specialiștilor de pe ambele maluri ale Prutului.

¹ Preot Ion M. Stoian, *Dicționar religios*, București, Editura Garamond, 1994, p. 74.

Căsătoria constituie un act ce afectează toate categoriile sociale, toate structurile societății, având implicații juridice, economice, spirituale, estetice și psihice. În această lucrare nu ne vom referi la cununie ca la un act ritual religios, încetățenit în practica socială cu multe puncte comune și particularități. Diferențierile zonale sau particularitățile locale, pe care le relevă obiceiul în complexitatea sa, nu estompează nucleul comun al semanticii ceremonialului marital, la care ne vom referi în esență.

Marea importanță a cununiei în viața celor căsătoriți și lipsa cu desăvârșire a studiilor privind acest obicei, ne-au servit ca imbold pentru realizarea acestei lucrări.

În viața satului tradițional, până la sfârșitul secolului al XIX-lea, înainte de a se săvârși căsătoria, se efectuau cercetări prealabile, pentru a asigura corectitudinea evenimentului. În muzeul nostru se păstrează șase condici de cercetare prenupțială care atestă seriozitatea atitudinii Bisericii și a statului față de cununie – căsătorie. Am considerat util să prezentăm aceste documente, care oferă foarte multe informații istorice și pot servi ca sursă pentru alte cercetări. Pentru a urmări o evoluție a practicii, le vom prezenta în ordine cronologică. Primele două condici sunt completate manual în totalitate, celelalte patru au deja întrebările tipărite, cei care le-au completat au scris numai răspunsul la ele.

I. Книга данная на основании указа Кишиневской Духовной Консистории от 17-го декабря 1834 года, ведомства моего Ясского уезда селения Патрушен в Архангело – Михайловскую церковь для вписывания в оную предбрачных обысков. Генваря 30 дня 1835 года. Ясского уезда Скулянский Старший Благочинный Протоиерей Михаил Синячевский (Condica dată în baza ucazului Consistoriului Duhovnicesc din Chișinău din 17 decembrie 1834 bisericii „Sf. Arhanghel Mihail” din satul Petrușeni, din ocârmuirea mea pentru a înscrie cercetările la cununii. 30 ianuarie 1835. Bлагочининул principal din Sculeni, județul Iași, Protoiereu Mihail Sineacevski). Fiecare filă a condicii este numerotată, are inscripții, la mijlocul foii, pe câmpul din dreapta foii, formate din silabe: „Яс-ско-го уе-зда Ску-лян-ский Стар-ший Бла-го-чин-ный Про-то-иерей Ми-ха-ил Синячевский”, scrise cu cerneală neagră. Numai instrucțiunile referitoare la completarea condicii sunt tipărite în două coloane, în două limbi: rusă și română, cu caractere chirilice, instrucțiuni care serveau pentru certificarea autenticității registrului.

Condica a fost începută la 24 iunie 1835 și terminată la 25 ianuarie 1845; numără 65 foi cu anchete prenuptiale scrise cu cerneală neagră, care s-a decolorat și pot fi cu greu citite. Au fost înregistrate 88 cercetări la cununii.

Pe ultima foaie (66), pe față, s-a făcut următoarea inscripție de verificare a registrului în limba rusă: „Сия книга в Кишиневской Духовной Консистории свидетельствована и оказалось, что в ней шнур, печать и листы в целости, брачные обыскины исправно; почему возвращается для хранения в Михайловской церкви села Петрушен, с выдачею вместо сей книги новой таковой от сего числа июня 28 дня 1846 года. Кличер Протоиерей Никифор Петров, (semnătură indescifrabilă), Столоначаль[ник]” („Această condică a fost verificată la Consistoriul Duhovnicesc din Chișinău și s-a constatat că are toate foile, acestea sunt cusute și sigilate, cercetările la cununii s-au făcut corect, de aceea se restituie pentru păstrare în biserica „Sf. Arhanghel Mihail” din satul Petrușeni, eliberând în locul ei o nouă condică, identică cu aceasta, din data de azi, iunie 28 zile, anul 1846. Clicer Protoiereul Nichifor Petrov, (semnătură indescifrabilă), șef de birou”). Pe verso ultimei file apare inscripția de certificare: „В сей книге перенумерованных, скрепленных и шнуроприпечатанных шестьдесят шесть листов. Старший Благочинный Михаил Синячевский.” („În această condică sunt numerotate, cusute și sigilate cincizeci și șase file. Bлагочинул principal Mihail Sineacevschi”). Mai jos, în dreapta, este un sigiliu rotund, având în câmp, într-o cunună din două ramuri de măslin, monograma alcătuită din literele ПМС (reprezentând majusculele numelui Protoiereului Mihail Sineacevschi) în centru, iar deasupra triunghiul cu ochiul atotvăzător; pe marginea sigiliului găsim un cerc linear. Inv. 10312/2.

II. Картя датэ ла Бисерика «Сфынтулуй Архистратиг Михаил» дин сатул Мэлэештий 1 парте а цэнутулулуй Яшулуй спре а скри ынтрынса черчетэриле че сэ фаче ынаинтя кунунией. Анул 1838, май 17 zile. Протоиерей Авраамий Антоновский (Condica bisericii „Sfântului Arhistratig Mihail” din satul Mălăiești, 1 circumscripție а ținутулуй Iași, spre а scrie într-îнса cercetările ce се fac înainte cununiei. Anul 1838, mai 17 zile. Protoiereu Avramii Antonovschi). Foile condicii sunt numerotate, аu și inscripții marginale pe câмп, în dreapta, din silabe sau о literă, scrise сu cerneală neagră: „Ясс-ка-го уез-да 1-й части Стар-ший Бла-го-чи-н-ный Про-то-иерей Авра-мий Ан-то-но-в-с-кий”. („Bлагочинул principal al I părți а

judetului Iași, Avramii Antonovschi”). La început sunt date instrucțiunile referitoare la completarea condicii, tipărite în două limbi. Prima filă este intitulată „Forma cercetării la cununii”, pe verso „Însemnare”. În limba rusă sunt intitulate: „Форма обыска брачного” și „Примечание”. La fiecare anchetă este câte o filă, în care trebuie să se conțină răspunsul mirilor, rudelor și chezeșilor la cele zece întrebări și mărturiile chezeșilor. Condica a fost scrisă în limba română, cu caractere chirilice. Lipsește fila nr. 4. Condica este fără copertă, slab conservată, scrisă cu cerneală neagră. De la 29 septembrie 1838 până la 28 ianuarie 1847 au fost înregistrate 92 cununii. Pe verso ultimei file este inscripția de certificare: „В сей книге перенумерованных и скрепленных девяносто пять листов. 1838 года, май 17 дня. Протоиерей Авраамий Антоновский” („În această condică sunt numerotate și cusute nouăzeci și cinci foi, 17 mai 1838. Protoiereu Avramii Antonovschi”). Jos, în dreapta, se află un sigiliu rotund, aplicat în ceară roșie, având în câmp acvila bicefală dublu încoronată cu coroană princiară cu șarpe și în gheare, pe piept – scut heraldic. Dedesubtul lui, în cerc liniar, este textul: „Старшего Бла / гочин. 1 части / Ясс. Уезда”. Inv. 10312/74.

Mai târziu, pentru a ușura lucrul, au fost introduse condici cu întrebări tipărite. Fiecare foaie cuprindea o anchetă cu zece întrebări, în care răspunsurile se scriau cu mâna. Condicile din colecția muzeului datează începând cu anul 1850.

III. Condica dată bisericii Adormirea Maicii Domnului din satul Butuceni.. S-a păstrat numai o jumătate de copertă, lipsește foaia de titlu și prima pagină, cerneala violetă este parțial decolorată. Pe fiecare filă sunt inscripții marginale pe câmp, iar în dreapta, cu cerneală neagră, note de certificare pe silabe: „Стар-ший Бла-го-чин-ный Ор-ге-ев-ска-го уез-да Про-то-ие-рей Си-ми-он Бал-та-га” („Blagocinul principal al județului Orhei, Protoiereu Simion Baltaga”). La fila 50 apare o excepție, când, pentru a termina cuvântul, este scris „-гочинный”. Anchetele prenuptiale din satul Butuceni, județul Orhei cuprind perioada 27 ianuarie 1850 – 23 mai 1860, deci 9 ani și 5 luni, timp în care au fost înregistrate 32 cununii.

În această condică lipsesc mărturiile scrise ale preotului și slujitorilor bisericești din satele de unde este originară mireasa, deși la fila 8, la litera B, se precizează că mărturia de la preot și slujitorii bisericești se anexează. Numai prima anchetă este completată în limba rusă, celelalte sunt în limba română. Probabil aceasta este foaia model.

Pe verso ultimei foi este scris textul: „В сей книге перенумерованных, скрепленных и шнурозапечатанных пятьдесят листов. Протоиерей Симион Балтага” („În această condică sunt numerotate, cusute și sigilate cincizeci foi. Protoiereu Simion Baltaga”). Jos, în dreapta, peste șnur este aplicat sigiliul de formă rotundă, având sus – stema Rusiei cu acvila bicefală încoronată cu coroana princiară, iar dedesubt textul: „Печ. Старшего / Благочиннаго / Оргеевскаго / Уезда” („Ștampila Blagocinului principal al județului Orhei”). Inv. 4372/24.

IV. Книга для записки в ней брачных обысков выданная 1-й части Ясского уезда, села Поченбоуцы Михайловскую церковь. 1850 года Генваря 1 дня. Старший Благочинный, Протоиерей Авраамий Антоновский (Condică dată bisericii „Sfântului Mihail” din satul Pocimbăuți, prima circumscripție a județului Iași, pentru a înscrie cercetările prenuptiale. 1 ianuarie 1850. Blagocinul principal, Protoiereu Avramii Antonovschi). Fiecare filă este numerotată, are și inscripții la mijlocul foii, pe câmp, în dreapta, din una sau două silabe: „Стар-ший Благо-чин-ный 1-й ча-сти Ясс-каго Уез-да Про-то-иерей Авра-мий Анто-нов-ский”, text repetat de trei ori („Blagocinul principal al părții I a județului Iași. Protoiereu Avramii Antonovschi”). Conține 48 anchete prenuptiale, scrise pe hârtie cu filigran, care cuprind perioada 20 ianuarie 1852 – 31 ianuarie 1860. Din cele 48 de anchete sunt completate 42. Din 1852 și până în 1860, în 9 ani, au fost înregistrate 42 cununii. Foile sunt numerotate, au și inscripții marginale pe câmp din silabe cu cerneală neagră: în limba rusă sunt scrise numai inscripțiile marginale, celelalte texte sunt în limba română. Acest fapt ne sugerează că nu toți preoții și dascălii din țară cunoșteau atunci limba rusă. Condica este fără copertă, slab conservată, cerneala violetă utilizată s-a decolorat, unele foi sunt deteriorate de insecte. Pe verso ultimei file este un sigiliu aplicat în ceară cărămizie: rotund, sus – acvila bicefală încoronată cu coroana princiară, pe piept – scut heraldic, dedesubt textul: „ПЕЧ. Старш. Бл. / 1 Час. Ясск. У. / Пр. Авр. Анто / новскаг” („Ștampila Blagocinului principal al I părți a județului Iași. Protoiereu Avramii Antonovschi”). Pe margine un cerc liniar. Parțial, marginea este lipsă. Inv. 10312-54.

V. Обыскная книга. Выданная из Кишиневской Духовной Консисории в Св. Вознесенскую церковь селения Речи 1-го Округа Ясского Уезда для записывания в оную предбрачных

обысков. Октября 31 дня 1860 года. Василий Бурниковский. Секретаря помощник Байда, Столонач[альник] Mineвич (Condica dată de către Consistoriul Duhovnicesc din Chişinău bisericii „Înălţarea Domnului” din satul Recea, prima circumscripţie a judeţului Iaşi, pentru a înscrie într-însa cercetările la cununie. 31 octombrie 1860. Vasilie Burnicovschi. Secretar-adjunct Baida, şef de birou – Minevici). Această condică cuprinde perioada de la 13 februarie 1861 pînă la 7 noiembrie 1871, având 96 foi. Sunt completate toate anchetele prenuptiale. Lipsesc filele 4-9. În afară de numerotare, filele au inscripţia marginală de certificare: „Сто-ло-на-чаль-ни-ка Гулиян... Ми-не-вич Ки-ши-нёв-ской Ду-хов-ной Кон-си-сто-рии” („Şef de birou Gulian... Minevici la Consistoriul Duhovnicesc din Chişinău”). Condica este sigilată, are textul: „В сей книге перенумерованных и крепленных шнуром пропечатанных девяносто семь (97) листов. Секретаря Помощник (подпись)” („În această condică sunt numerotate, cusute şi sigilate nouăzeci şi şapte (97) foi. Şef de birou. Semnătura”). Mai jos – sigiliul rotund peste şnur. În câmp – stema Rusiei: acvila bicefală încoronată cu coroană princiară cu scepтрul şi globul cruciger în gheare, pe piept – scut heraldic. În exergă textul: „КИШИНЕВ: ДУХОВНОЙ КОНСИСТОРИИ”. Dedesubt: „И: з : Столоначальник Mineвич”.

Pe copertă se poate citi o notiţă: „1871 года июня 3 дня я приехал в Речу и застал В порядке полном всё. Пр. Н.Ст. Село Речя. (...)” („La 3 iulie 1871 am venit la Recea şi am găsit totul în ordine. Pr(otoiereu) Н. Ст. Satul Recea”). Inv. 10312/55.

VI. Книга выданная из Кишиневской Духовной Консисории в Свято-Михайловскую церковь селения Патрушан 4 округа Яскаго уезда, для вписывания в оную предбрачных обысков. Мая 3 дня 1862 года. Член Консисории Протоиерей Василий Бурниковский. Помощник секретаря Байда. Столоначальник (semnătură indiscifrabilă) (Condica dată bisericii „Sfântul Arhanghel Mihail” din satul Petruşeni, circumscripţia 4 a judeţului Iaşi, pentru a înscrie cercetările la cununie. 3 mai 1862. Membrul Consistoriului Protoiereu Vasile Burnicovschi. Secretar-adjunct Baida. Şef de birou). Această condică cuprinde perioada 8 iulie 1862 – 31 ianuarie 1868, numărând 50 foi, din care sunt completate 46. Anchetele sunt tipărite în limba rusă şi completate în limba română cu caractere chirilice. Fiecare filă este numerotată, are inscripţii marginale pe câmp, în dreapta, din silabe: „Сто-ло-на-чаль-ник Ки-ши-нев-ской Ду-хов-ной Кон-си-сто-рии

Ти-ту-лярный Со-вет-ник Ми-ха-ил Ива-нов сын Гань-не-вич” („Șef de birou la Consistoriul Duhovnicesc din Chișinău, consilier titular Mihail Ivanov, fiul Ganevici”), scrise cu cerneală neagră.

Pe verso ultimei anchete este scris: «В сей книге перенумерованных, скрепленных и шнуром припечатанных (50) пятьдесят листов. Помощник секретаря Байда. Ганевич». Jos, în colțul drept, sigiliu aplicat în ceară cărămizie: acvila bicefală cu sceptrul și globul cruciger în gheare, pe piept – scut heraldic, în exergă – textul: „КИШИНЕВ: ДУХОВНОЙ КОНСИСТОРИИ”. Inv. 10312/38.

*
* *

În legătură cu aceste anchete trebuie să precizăm că cercetările se efectuau înaintea cununii de trei ori pentru fiecare pereche. Repetarea lor de trei ori trebuia să asigure corectitudinea informațiilor obținute și să înscrie actul sub incidența sacrului. În primul rând, erau întrebați chezeșii (trăitori în localitatea respectivă sau vecină, oameni buni și bătrâni) dacă nu există careva interdicții pentru căsătoria candidaților. Despre viitoarea cununie preotul anunța de trei ori în biserică după săvârșirea *Liturghiei*, înainte de *Otpust* și îi ruga pe cei prezenți să spună dacă cineva cunoaște vreun motiv care nu ar permite săvârșirea acestei cununii. Piedici pentru căsătorie apăreau în cazul:

- relațiilor de rudenie trupească sau duhovnicească;
- dacă cineva din ei au în viață soț sau soție;
- dacă ei vor să se cunune cu a patra cununie;
- dacă n-au ajuns la majorat: mirele la 18 ani, mireasa la 16 ani;
- dacă cineva din ei a fost impus să se cunune².

Răspunsurile la întrebările preoților și mărturiile chezeșilor erau scrise în condicile de cercetare. Analizând condicile existente în muzeu, trebuie să constatăm că aceste condici se scriau după formele tip. În mărturia chezeșilor se arăta categoria socială a candidaților la cununie:

² Книга данная на основании указа Кишиневской Духовной Консисории от 17-го декабря 1834 года, ведомства моего Ясского уезда селения Патрушен в Архангело – Михайловскую церковь для вписывания в онную предбрачных обысков. – Генваря 30 дня 1835 года. Ясского уезда Скулянский Старший Благочинный Протоиерей Михаил Снячевский. Inv. 10312-2, fila de titlu.

țăran, mazil, boiernaș, dvoreanin (nobil), meșceanin (burghez), din ce localitate este sau a cărui pomeșcic (moșier) creștianin (țăran) este, sau cinovnic, sau otstavnoi (demobilizat), trecându-se și numele acestora.

În condică se scria numele mirilor și părinților, porecla, starea civilă (holtei, fată mare, văduv, văduvă) și categoria socială din care fac parte. În cazul văduviei trebuia de indicat numele răposatului, data decesului, unde, când și de care preot a fost înmormântat. În cazul în care mireasa era divorțată, se arăta data divorțului și numele primului soț, patronimicul și porecla lui. De asemenea, se arăta credința mirilor, de obicei, ortodoxă, dar se întâmpla ca unul dintr-înșii să fie papistaș (catolic), luteran (protestant) sau de altă lege creștinească.

În afară de mărturiile orale, preoții și slujitorii bisericești trebuiau să verifice condicile de spovedanie și metricele (actele de naștere și botez).

Mirii, chezeșii și rudele își asumau responsabilitatea civilă și duhovnicească pentru cele mărturisite. Din partea mirilor puteau să semneze tatăl, maica, bunul, moșul, fratele și chezeșii, indicându-se categoria socială, numele, porecla, funcția și localitatea. Fiecare dintre miri era reprezentat de doi-trei chezeși (trăitori) cunoscuți în localitatea respectivă și vrednici de credință. Dacă chezeșul era analfabet, pentru el iscălea altcineva dintre cei prezenți. În cazul când unul dintre miri era din altă localitate, trebuia să prezinte mărturie în scris de la preotul său, cu iscălitură și ștampilă. În acest caz mărturia se anexa la textul cercetării. Aceste „Mărturii”, intitulate și: „Forma cercetării la cununie”, „Încredințare”, „Adeverințe”, „Свидетельство”³ (în versiunea rusă), sunt semnate de preot, dascăl și paracliser (ponomar) și parafate cu sigiliul personal al preotului sau cu ștampila parohială. Sigiliile personale și sigiliile parohiilor prezintă un interes deosebit și merită o cercetare aparte. Documentele cercetate prezintă sigilii din următoarele localități: satul Mălăești, târgul Edineț, satul Brănești, satul Vrănești, satul Butești și satul Bârnova. Toate aceste sigilii sunt de formă rotundă, având în mijloc imaginea unei biserici cu trei turle, iar în exergă legenda în limba rusă care cuprinde eparhia, satul și hramul bisericii. Condica din satul Petrușeni și mărturiile anexate sunt scrise de diferiți autori în limba română cu caractere chirilice. Excepție fac inscripțiile de la f. 1 și 66 și Svidetelstvo de la f. 64.

³ *Ibidem*, f. 29, 31, 33, 37, 38, 43, 44, 45, 47, 49, 51, 53, 59, 60, 61, 64.

Condiciile conțin foarte multe informații care ar putea fi analizate tematic. Dar din lipsă de spațiu, ne-am gândit să generalizăm o singură categorie de informație – vârsta celor cununați.

	Vârsta la prima cununie	Vârsta când unul din miri este văduv	Vârsta când ambii miri sunt văduvi
În condica din satul Petrușeni (1835-1845)			
Mirii	19 – 36	28 – 40	31 – 50
Miresele	16 – 25	20 – 31	28 – 38
Total cununii	78	6	4
În condica din satul Mălăiești (1838-1847)			
Mirii	18 – 34	21 – 44	29 – 61
Miresele	16 – 28	17 – 28	25 – 69
Total cununii	71	12	11
În condica din satul Butuceni (1851-1860)			
Mirii	19 – 30	25 – 36	33 – 56
Miresele	16 – 45	19 – 34	28 – 55
Total cununii	25	4	3
În condica din satul Pocimbăuți (1852-1860)			
Mirii	20 – 37	22 – 41	25 – 55
Miresele	16 – 26	20 – 31	22 – 58
Total cununii	32	4	6
În condica din satul Recea (1861-1871)			
Mirii	19 – 50	25 – 36	33 – 56
Miresele	16 – 45	19 – 34	28 – 55
Total cununii	77	7	6
În condica din satul Petrușeni (1862-1868)			
Mirii	19 – 31	31 – 48	32 – 51
Miresele	17 – 25	20	21 – 51
Total cununii	35	2	9

Prezentăm câteva texte din diferite condici, pentru a demonstra diversitatea informației cuprinse în ele.

„Mărturie. 1841 anul. După ucazul Împărăteștii Sali Măririi, târgul Edinița a bisăricii „Mai Marilor Voivozi” preutul și slujătorii bisăricii au făcut cercetari pintru cii ci voescă a să cununa și i-au aflat următorii: întâi mirili esti holtei Florea Gavrilov Zaharia și au ani legiuți și fiindcă ari di la naștiri 22 ani și cu voi di la frații lui și pintru această (...) chezășii și cu pecetea bisăricească alăturată 1841 anul mai 16 zili. Deputat preutul Ioan Daniloveci, dascalul Ștefan Ioan Danilovici, chezăș pintru miri Pavel Vasăliev Zai (...), Ștefan Afanasăev Bejenariul”⁴. În colțul drept de jos al actului este aplicat în fum un sigiliu rotund pe care este reprezentată o biserică cu trei turle, cu legenda aproape indescifrabilă în exergă.

O altă mărturie este din satul Pocimbăuți: „Mărturie. Anul 1852 maiu 19 zile. Spravca ci sau făcut pentru lăcuitorea țarancă văduvă din satul Purciuleanca, Maria Cozmovă Popovici, soția răposatului Luchian Matăfeev Beliniuș, ci în anul 1851 iunie în 26 zili di mine sau îngropat. Vrăsta anilor ei ari 22. Împedecare di a să cununa nu esti. Pentru cari cu pecetia me încredințaz și cu iscălitura. Preutul Grigorie Ioannov Danilovici. Chezășă pentru mireasă lăcuitorii țărani din satul Purciuleanca Florea Vasălie. Vlahu Zahari(ea), Theodorov Stăncă și tatăl ei Cozma Ioannov Popovici”⁵. În partea stângă, lângă semnătura preotului Grigorie, este aplicată în tuș negru o ștampilă rotundă cu inscripția în limba rusă: „С(вященник) Григорий Данилович”.

Mai târziu apar adevărurile-mărturii cu textul tipărit. Acestea se eliberau la cerere. Exemplarul din colecția muzeală datează din 15 octombrie 1905. Din cele șase condici studiate, numai două au mărturii: din satul Petrușeni (1835-1845) și din satul Pocimbăuți. În condica din satul Butuceni lipsesc mărturiile scrise de preot și slujitorii bisericești, deși la fila 8, litera B, se precizează că mărturia de la preot și slujitorii bisericești se anexează.

Pentru exemplificare, prezentăm două anchete prenuptiale a mirilor:
Cercetare la cununie:

„Anul 1852, ghenarie în 20 zile, după ucazul Împărăteștii Sale Măririi, (...) atul Pocimbăuții „Sfinților Mai Marilor Voevozi” bisericii

⁴ *Ibidem*, f. 38.

⁵ Книга для записки в ней брачных обысков выданная 1-й части Яскаго уезда, села Почембоуцы Св. Михайловскую церковь. 1850 года Генваря 1 дня. Старший Благочинный, Протоиерей Авраамий Антоновский. Inv. 10312-54, f. 4.

Preuții, Diaconii și slujitorii bisericeștii au făcut cercetare pentru cei ce voesc a să cununa și s-au aflat următoarele: 1) Mirele *țăran Ioan Lucov Borși de credința pravoslavnică lăcuește în satul Pocinbăuții în poporul „Sfinților mai marilor Voevozi”*; 2) Mireasa *țărancă Agafia Vasilieva de credința pravoslavnică* au viețuit până acuma în satul Pocinbăuții în poporul bisericii „Sfinților Voevozi”; 3) Vîrsta anilor spre însoțire au desăvîrșită, și anume: mirele *de 29 ani* mireasa *de 26 ani* și amîndoi se află cu minte întreagă; 4) Rudenie între dînșii duhovnicească sau trupească și cuscrie, care opresc după așezămîntul Sf. Biserici de a să cununa, nici cum nu este; 5) mirele *esti vădud* iar mireasa *fată mare*; 6) Cătră cununie vin ei după a lor amîndurora unire și dorință, iar nu cu sila, și pentru aceea au voia de la: *mireasa de la tatăl ei Vasilii Hănășescu*; 7) După ce s-au făcut în trii rînduri întrebări în numita biserică *luna lui ghenarie 13, 19, 20* împedecare cătră această cununie de niminea nu s-au arătat; 8) Spre încredințare cum că cătră această cununie nu este nici o împedecare, să înfătoșază în scris documenturi: A. Slobozire spre a se însura, dată mirului, *fiind din poporul satului Pocinbăuții de mărturie trebuinți n-au avut*. Supt cutare numer, ce să alătorează aice în orighinal; B. Înștiințare pentru mireasă de la Duhovnicescul ei Părinte, ce să alătorează aice în orighinal *mireasa fiind din poporul satului Pocinbăuții de mărturie trebuinți n-au avut*; 9) Drept aceea, cununia însemnatelor fețe este hotărît a să săvîrși la mai sus numita „Sfinților Voevozi” biserică astăzi *ghenarie, 20 zile în vreme legiuită*, în ființa marturilor streini; 10) Cum că toate cele arătate aicea pentru mire și mireasă, sînt adevărate, întru aceea adeverez cu iscălitura lor, precum ei singuri, asăminea și pentru fiește care din cei ce au să se cunune, doi chezași cu aceea că dacă ceva să va afla ne adevărat, apoi cei ce au iscălit se vor da pentru aceea supt judecată, după pravilile Bisericești și după zacoanile Politicești. *Mirele Ioan Lucov Borși, mireasa Agafia Vasilieva, chizeși pentru mire și pentru mireasă, lăcuitoii țărani din satul Pocinbăuții Grigorii Lucov Borși, Ștefan Zahariev Cevcă, pentru mireasă Theodor Ioanov Hănășescul, Condrat Ioanov Boghi. Cercetarea au făcut a acesti biserici preotul Ioan Mușcul, dascalul Vasilie Isaiev Mahu, ponomari Ivan Mihailov Popovici*⁶.

„1851 года Генваря 27го дня, По Указу Его Императорскаго Величества селения Бутучен Оргеевскаго уезда Рождество-Богородичной Церкви Священно–и–церковно служители производили обыск о желающих вступить в брак, и оказалось

⁶ *Ibidem*, f. 1.

следующее: 1-е Жених *поселянин Георгий Никитов Морян православнаго вероисповедания. Оргеевскаго уезда селения Бутучен* жительствоет в приходе *Рождество-Богородичной церкви селения Бутучен*; 2-е Невеста *дочь поселянина Андрея Павлова Чалныка, Агафия Андреевна, Оргеевскаго уезда селения Мора де Сус православнаго вероисповедания* жительствоет до ныне *Оргеескаго уезда селения*; *Мора де сус* в приходе церкви *Свято – Михайловской*; 3-е Возраст к супружеству имеют совершенный, и именно: жених *ди 23* а невеста *ди 22* [лет] и оба находятся в здравом уме; 4-е Родства между ими духовнаго, или плотскаго родства и свойства, возбращающаго по установлению Св. Церкви брак никакого нет; 5-е, Жених *холост первым браком* а невеста *девица первым бракам*; 6-е, К бракосочетанию приступают они по своему взаимному согласию и желанию, а не по принуждению, и на то имеют от *родителей своих: Андрей Павлов Чалнык*; 7-е, По троекратному оглашению сделанному в означенной церкви *Генваря в 22, 24, 27* препятствия к сему браку никакого ни кем не объявлено; 8-е, для удостоверения воспрепятственности сего брака представляются письменные документы: А, дозволение жениху вступления в брак прилагаемое при сем в подлиннике; Б. Сведение о невесте от ея Духовнаго отца, прилагается при сем в подлиннике; 9-е, Посему бракосочетание означенных лиц предположено совершить в вышеупомянутой *Михайловской* церкви сего 27го числа *Генваря* месяца в узаконенное время при посторонних свидетелях; 10-е, Что все показанное здесь о женихе и невесте справедливо, в том удостоверяют своею подписью, как они сами так и по каждом поручителя, с тем, что если что окажется ложным, то подписавшиеся повинны за то суду по правилам церковным и по законам гражданским *Жених Георгий Никитов Морян, Невеста Агафия Андреевна Чалныка, Поручители по женихе: Лион Портэреску, Фиодор Гиленский. Поручители по невесте: Сава Парфениев Сирбул, Лука Иванов Котеля. За неграмотных лично рук едино расписался Никита Попов*⁷.

În condiță sunt menționate un rând de localități din care provin mirii: Mora di Sus⁸, satul Viprova⁹, satul Puțunteii¹⁰, Morovaia¹¹, satul

⁷ Condița dată bisericii „Adormirea Maicii Domnului” din satul Butuceni, județul Orhei pentru a scrie într-însa cercetările la cununii. Inv. 4372-24, f. 2.

⁸ *Ibidem*, f. 2.

⁹ *Ibidem*, f. 3.

Marcăuții¹², satul Brănești¹³, satul Trebujeni¹⁴, satul Oxintea¹⁵, satul Moșcăuții¹⁶, satul Orhincea¹⁷, satul Cruhlecul¹⁸, satul Suslenii di Jos¹⁹, satul Beești²⁰, satul Molovata²¹, satul Holercanii²², satul Hîrtopu Mari²³, satul Cobălca²⁴, satul Javrenii²⁵ – toate din județul Orhei, orașele Orhei²⁶, Chișinău²⁷, Dubăsari²⁸ și satul Pogrebov²⁹ județul Tiraspol, gubernia Hersonului. Împreună cu localitățile se indică și hramurile bisericilor din satele de proveniență a mirilor.

Este interesant să menționăm aici reprezentanții diferitelor grupuri sociale, care locuiau în satul Butuceni și cei proveniți din alte localități, dar care se cununau aici ca: mișcianini – Ioanna Vasilievna Hodoroșea din slobozia Morovaia, Dimitrie Mihailov Roșca din orașul Chișinău, Maria Grigorievna Popușoi din satul Ohrincea, Ioan Stefanov Crețu din orașul Chișinău, locuiește în slobozia Morovaia, Paraschiva Danilovna Mirca (Mircă) din orașul Chișinău, trăitoare în satul Mașcăuți, Marfta Adamovna Mititel din orașul Dubăsari; mazili – Vasile Iacovlev Crețu din satul Butuceni, Varvara Danilovna Floreasca din satul Mașcăuți, Iacov Ioanov Crețu din satul Butuceni, Feodor Ioanov Băluțel și Theodor Stepanov Portărescu din satul Cruglic, Theodor Condratov Portărescu din slobozia Morovaia, Simioan Theodorov Călugăru și Leon Theodorov Călugăru din satul Biești, Alexandru Ioanov Arsăni din satul Cobălca, Vasile Anastasiev Albu și Constantin Danilov Florescu din satul Mașcăuți; demobilizații – Necolai Ierimiev Portărescu din satul Butuceni, Constantin

¹⁰ *Ibidem*, f. 4.

¹¹ *Ibidem*, f. 5, 7.

¹² *Ibidem*, f. 6, 21, 22.

¹³ *Ibidem*, f. 9, 13.

¹⁴ *Ibidem*, f. 10, 11.

¹⁵ *Ibidem*, f. 12.

¹⁶ *Ibidem*, f. 14, 15, 17, 18, 20, 26.

¹⁷ *Ibidem*, f. 16.

¹⁸ *Ibidem*, f. 19.

¹⁹ *Ibidem*, f. 25.

²⁰ *Ibidem*, f. 27.

²¹ *Ibidem*, f. 28.

²² *Ibidem*, f. 30.

²³ *Ibidem*, f. 31.

²⁴ *Ibidem*, foaie nemarcată, între filele 31 și 32.

²⁵ *Ibidem*, f. 32.

²⁶ *Ibidem*, f. 29.

²⁷ *Ibidem*, f. 23.

²⁸ *Ibidem*, f. 24.

²⁹ *Ibidem*, f. 8.

Zahariev Bejan; ruptași – Ileana Theodorovna Portăreasca din satul Cruglic; răzeșa – Irina Theodorovna Călugăra din satul Biești.

Din însemnările acestei condici se vede foarte clar că tinerii se căsătoreau fără a ține cont de grupurile sociale din care făceau parte: mazili cu țărani, clerici cu meșcianini etc. Printre aceștia sunt pomeniți și un rând de clerici: stiharnâi ponomari Theodor Portărescu din satul Roșcani, județul Chișinău; fiica răposatului preot Vasile Doncila, Maria Doncilova din satul Trebujeni; ponomariul Zaharia Bejan din satul Butuceni; stiharnâi dascalul Simion Zahariev Bejan din satul Molovata; preotul Constantin Ananiev Portărescu din satul Molovata etc. La o examinare atentă a scrierii numelor de familie (sau a poreclelor), observăm că ele se schimbau după genuri: dacă tatăl era Portărescul, atunci fiica (sau soția) se numea Portărița; Rotariul – Rotărița; Călugărul – Călugăra; Florescu – Floreasca; Petcu – Petca; Crețu – Creța; Horodeșteanu – Horodeșteana; Cazacu – Cazaca; Popușoi – Popușoia.

Din toți cei căsătoriți în satul Butuceni am atestat un singur caz când țăranul Ioan Portărescu s-a căsătorit cu „*țărancă Maria ce este născută cu nelegiuire, cu familia Gorcova din împărătescul sat Pogrebov, uezdul Teraspolii, gubernia Hersonului*”³⁰.

Un caz extraordinar este cununia din satul Mălăiești a mirelui mazilul Ioann Gavril Mocanul, „văduv după ci întâi a lui însoțire, mireasa țărancă Evtimiea Nechitovna Vasăliea esti ramăasă vaduvă de bărbatu ei Theodor Cozmulici ci esti dat la Săbir cii posălenie (care se află în surghiun în Siberia)”³¹.

Din categoria dvorenilor menționăm cununia din satul Petrușeni: „mirile dvoreanin Theodor Iacobovici care lăcuiește în satul Braniște, uezdul Eșii cu mireasa mazilița Sofia Stefanovna Soroceanu, văduvă”³².

Condica din satul Recea este scrisă de doi preoți: în limba română cu caractere chirilice până la pagina 50, și în limba rusă de la 51-96. Majoritatea mirilor erau țărani din sat sau localitățile vecine, dar se cununau la Recea: țăranul Alexandr Vasiliev Pleșca (satul Recea) –

³⁰ *Ibidem*.

³¹ Карта датэ ла Бисерика «Сфынтулуй Архистратиг Михаил» дин сатул Мэлэештий 1 парте а цэнутулулуй Яшулуй спре а скри ынтрынса черчетэриле че сэ фаче ынаинтя (...) кунунией. Анул 1838 май 17 zile. Протоиерей Аврамыи Антоновский, f. 42.

³² Книга данная на основании указа Кишиневской Духовной Консистерии от 17-го декабря 1834 года, ведомства моего Ясского уезда селения Патрушен в Архангело – Михайловскую церковь для вписывання в онную предбрачных обысков. Генваря 30 дня 1835 года. Ясского уезда Скулянский Старший Благочинный Протоиерей Михаил Синячевский, f. 27.

țărâncă Maria Andreevna Dobrea (satul Recea)³³; țăranul Constantin Vasiliev Russu (satul Mihaileni) – țăărâncă Parascovia Hudoba (satul Strâmba, jud. Iași)³⁴; țăranul Calinic Nicolai Curca (satul Recea) – țăărâncă Domnichia Gheorghieva Scrântoc (slobozia Sturzeni)³⁵.

Sau: demobilizatul Grigori Grigoriev Meșunca (slobozia Racaria, târgul Rîșcanovca) – țăărâncă Ioanna Afanasieva Padirencova (slobozia Egorovca)³⁶.

Din alte localități în condică sunt menționate localitățile: Aluniș³⁷, Cupcini³⁸, Pârliți³⁹, Iablona⁴⁰, Nicoreni⁴¹, Ochiul Alb⁴², slobozia Țarigradului, uezdul Sorocii⁴³, Hiliuți⁴⁴, Strîmba⁴⁵, Brătușeni⁴⁶, gorod Akkerman⁴⁷. Sunt mai multe cazuri când unul din miri a viețuit în Alunișul, iar mireasa în altă localitate: țăranul Ioan Grigoriev Teotgonar (satul Aluniș) – țăărâncă Maria Afanasieva Iarmamocova (satul Mihăileni)⁴⁸; țăranul Spiridon Gavriilov Tatar (satul Bratușan) – țăărâncă Sofia Dimitrieva Roșca (satul Aluniș)⁴⁹; țăranul Timofei Petrov Velnicioi (satul Aluniș) – țăărâncă cu cetățenie austriacă Domnica Caduc (regiunea Bucovina, satul Raranci)⁵⁰. În acest ultim caz, slobozire spre a se cununa dată mirelui este de la maică-sa, iar pentru mireasă de la consulul Austriei în Biliț (Bălți) cu numărul 21.

În condica satului Recea atestăm de asemenea reprezentanți ai diferitor grupuri sociale: răzeș Dimitri Alexandrov Șciuca (satul Recea), demobilizatul Grigori Grigoriev Meșunc (satul Racaria), fiica unter-

³³ Обыскная книга. Выданная из Кишиневской Духовной Консисории в Св. Вознесенскую церковь селения Речи 1^ю-Округа Ясского Уезда для записывания в онную предбрачных обысков. Октября 31 дня 1860 года. Василий Бурниковский, f. 73.

³⁴ *Ibidem*, f. 75.

³⁵ *Ibidem*, f. 76.

³⁶ *Ibidem*, f. 78.

³⁷ *Ibidem*, f. 39, 43, 49, 50, 55, 59, 60, 63, 66, 70, 72, 77, 79, 82.

³⁸ *Ibidem*, f. 82.

³⁹ *Ibidem*, f. 83.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 84.

⁴¹ *Ibidem*, f. 86, 88, 89, 91, 92, 93, 94.

⁴² *Ibidem*, f. 87.

⁴³ *Ibidem*, f. 28, 54.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 89.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 90.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 96.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 85.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 80.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 82.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 81.

ofițerului Irina Iacovleva Soloviova (orașul Akkerman).

În condică nr. 2 din satul Petrușeni nu este nici o mărturie, cu toate că este scris despre documentele respective. Probabil mărturiile în această biserică se păstrau în alt registru. Este scris despre mărturia pentru mireasă sub numărul 12, eliberată de preotul Vasili Chițicovschi, din satul Vărativ⁵¹. Un alt exemplu este mărturia prezentată de mire pentru a se căsători de la 18 iunie 1865 sub nr. 3801 de Duhovniceasca Consistorie a Chișinăului⁵².

În satul Petrușeni marea majoritate a celor ce se căsătoreau, de asemenea, o alcătuiau țăranii din acest sat, cât și din alte localități: țăran Ioan Theodorovici Matei, din slobozia Dămășcani – țăranca Alexandra Agapievna⁵³; țăran Alexandru Ioanovici Antonovici – țăranca Parascevia Grigorievna Donoae, din satul Văraticu, uezdul Iași⁵⁴; țăran Antonie Grigorievici Leancă – țăranca Vasilisa Stepanovna, din satul Danu, județul Iași⁵⁵. Pe lângă cele trei semnături tradiționale ale preotului, dascălului și ponomariului din sat, această căsătorie a fost confirmată și de blagocinul preotul Theodor Malanețchi. Pe parcursul anilor acest preot a mai confirmat căsătorii (vezi foile 6, 9, 17, 21, 24, 33, 35, 40, 46).

De asemenea, am atestat și căsătorii al tinerilor din diferite categorii sociale ca: mazilul Gheorghie Lupov Năformiță – țăranca Xenia Chiriacovna Varzari, din satul Calizica⁵⁶; mazilul Ioan Gheorghiev Șălariu – țăranca Magdalena Nicolaevna Ternovschii⁵⁷. Chezeși pentru mire fiind tot mazili din slobozia Dămășcani, Gheorghie Lupov Năformiță și Simeon Gheorghiev Șălariu. Chezeși pentru mireasă au fost tot mazili din slobozia Dămășcani Alexandr Ioanov Codrescu și Mihail Florov Stratan⁵⁸.

La 14 iulie 1865 a fost cercetată și înregistrată căsătoria absolventului Seminarului Duhovnicesc din Chișinău, Mihail Timofeevici, fiul răposatului dascăl Timofei Stratonov, din satul

⁵¹ Книга выданная из Кишиневской Духовной Консистории в Свято-Михайловскую церковь селения Патрушан 4 округа Ясского уезда, для вписывания в оную предбрачных обысков. Мая 3 дня 1862 года. Член Консистории Протоиерей Василий Бурниковский. Помошник секретаря Байда. Столоначальник, f. 8.

⁵² *Ibidem*, f. 21.

⁵³ *Ibidem*, f. 4.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 8.

⁵⁵ *Ibidem*, f. 2.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 28.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 32.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 25.

Bădiceni, uezdul Soroca, cu Maria Vasilievna, fiica răposatului preot Vasile Ternovschi, din satul Petrușeni. Deoarece mireasa era analfabetă, pentru ea a semnat mirele Mihail, dar deja în limba rusă.

Numai în aceasta condică, în anul 1864, fiecărui formular-anchetă i se atribuie un număr de ordine. În total au fost numerotate opt anchete prenuptiale. În biserică, cercetări prenuptiale au făcut preoții: Vasilie Ternovschi (8 iulie 1862 – 13 octombrie 1863); Hristofor Alexandrovici (13 noiembrie 1863 – 14 iulie 1865); Mihail Stratonov (16 ianuarie 1866 – 31 ianuarie 1868). În acești ani dascăl a lucrat Nicolae Șalariu, ponomari Gheorghe Șalariu.

*

* *

Pentru a înlesni înțelegerea acestor documente, trebuie să privim cununia în contextul culturii tradiționale. Ea se înscrie în ansamblul riturilor practicate de colectivitate pentru a legaliza sub toate aspectele, inclusiv sub aspect religios, unirea celor doi. Obiceiurile în cadrul cărora se valida căsătoria celor doi aveau ca finalitate și socializarea lor. Cununia avea loc indiferent dacă cei ce doreau să se căsătorească făceau sau nu nuntă, ceea ce demonstrează caracterul ei obligatoriu pentru societatea tradițională, prin ea asigurându-se durabilitate cuplului și o mai mare responsabilitate pentru viața de familie.

După ce, în urma anchetei prenuptiale, cei doi obțineau aprobarea părintelui, avea loc și cununia lor la biserică. Cununiile erau oficiate, ca și acum, după slujbă. Când se făcea nuntă, mirele și mireasa însoțiți de nași, rude și lăutari, veneau la biserică. Înaintea tuturor era purtată icoana de cununie, două prosoape, covorul de nuntă, care se așternea sub picioarele tinerilor la biserică, colacii care se dăruiau preotului cu această ocazie.

Petre Ștefănuță se referă la acest episod al nunții din județul Lăpușna și din Valea Nistrului de Jos⁵⁹. La sud, alaiurile mirelui și al miresei se duceau separat la cununie: duminică dimineața, „nirli s duși cu nănașii ș cu nuntașii lui la bisăricî. Mireasa se duce din urmă cu nuntașii ei”. Vorniceii miresei iau de acasă un țol ori un războiu „s’ aștern supt chișioare”. Când e mireasa din același sat cu mirele, „duminică dimineață și duși la mireasî s’ o ie și sî cununi” (Tudora, Palanca)⁶⁰.

Drumul către cununie și de aici spre casa mirelui se identifică pe

⁵⁹ Petre V. Ștefănuță, *Folclor și tradiții populare*, vol. I, Chișinău, Editura Știința, p. 72.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 203.

plan simbolic cu întreaga viață ce se deschide în fața noii familii. „Miriile au grijă să meargă unul aproape de altul, adesea ținându-se de mână („să nu se lase de mână de când a luat-o de acasă și până vine la socrii” – Șindrilari, Vrancea) pentru a fi uniți toată viața. Obiceiul îl găsim atestat și în zonele de munte ale Moldovei: „Spre scopul acesta, adeseori se leagă calul miresei de cel al mirelui și așa se întorc, fiind siguri că făcând astfel, nimeni nu va putea trece printre dânșii”⁶¹. De la cununie, miriile ies cu mâinile drepte legate, în semn de unire veșnică.

Astăzi, cununia se oficiază înaintea nunții, în cadrul nunții sau după, în zilele de luni, miercuri, vineri și duminică. Iar nunțile, de regulă, se desfășoară vineri, sâmbătă sau duminică.

Datina strămoșească a cununiei are un rol important în consolidarea familiei, neamului, poporului, rămânând pentru noi toți un grăitor semn distinctiv în consolidarea conștiinței de neam și, pe această bază, a conștiinței etnice.

Condicile analizate prezintă un mare interes pentru etnografi, dar și pentru alți specialiști și cercetători: filologi, istorici, sociologi, arhiviști, care se ocupă de studierea culturii populare, istoriei satelor, de sigilografie, genealogie etc.

Résumé

Cette étude est réalisée à partir de six registres de recherches prénuptiales écrits pendant les années 1835–1871 en cinq villages de Bessérabie. Deux des registres en question sont des manuscrits (1835–1847), seules les instructions étant imprimées en deux langues. Les quatre autres registres contiennent 10 demandes imprimées et les réponses manuscrites des jeunes mariés, des parents, des témoins. Ces derniers étaient en effet les responsables. Deux ou trois témoins signaient de la part de chaque paire de jeunes mariés. Ils assumaient tous la responsabilité civile et religieuse pour ce qu'ils avaient confessé. Si l'un des jeunes mariés provenait d'une autre localité, il devait donc déposer son « Témoignage », signé par le prêtre, le diacre et le sacristain de son église, parafé avec le sceau personnel du prêtre ou avec l'estampille de la paroisse. L'étude des registres a démontré que l'église officiait jusqu'à trois mariages, les jeunes filles se mariaient aux environs de 16 ans, et les jeunes hommes à l'âge de plus ou moins 18 ans, sans trop respecter les états sociaux auxquels ils appartenaient.

⁶¹ Silvia Ciubotaru, *Nunta în Moldova*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2000, p. 92.